

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรแบบกึ่งระบบโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา โดยเสนอสรุปผลการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้คือ วัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรแบบกึ่งระบบโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา
2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรแบบกึ่งระบบโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ บุคลากรในโรงเรียนแม่แบบของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา จำนวน 51 โรงเรียน ทั่วประเทศ ยกเว้นเขตการศึกษา 1, 4, 12 และเขตกรุงเทพมหานคร ได้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีจำนวนทั้งสิ้น 365 คน โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้
  - 1.1 อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ โดยใช้ประชากรทั้งหมดจำนวน 51 คน
  - 1.2 ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการโดยใช้ประชากรทั้งหมดจำนวน 51 คน
  - 1.3 ครูผู้สอนจากกลุ่มวิชาต่าง ๆ คือ กลุ่มวิชาภาษา กลุ่มวิชาวิทยาศาสตร์-คณิตศาสตร์ กลุ่มวิชาสังคมศึกษา กลุ่มพัฒนาบุคลิกภาพ และกลุ่มการงานและอาชีพ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่าง ให้จำนวน 263 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ใช้แบบสอบถาม จำนวน 2 ชุด เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยดำเนินการสร้างขึ้นเอง โดยการศึกษาเอกสาร ตำรา ผลการวิจัย ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิ แบบสอบถามมีรายละเอียดดังนี้

2.1 ชุดที่ 1 สำหรับผู้บริหารโรงเรียน ประกอบด้วย อาจารย์ใหญ่หรือครูใหญ่ และผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียนฝ่ายวิชาการ แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

2.1.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ

2.1.2 สภาพการใช้หลักสูตรแบบกึ่งระบบโรงเรียน จำนวน 26 ข้อ

2.1.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรแบบกึ่งระบบโรงเรียน จำนวน 18 ข้อ

2.2 ชุดที่ 2 สำหรับครูผู้สอน แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

2.2.1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 8 ข้อ

2.2.2 สภาพการใช้หลักสูตรแบบกึ่งระบบโรงเรียน จำนวน 18 ข้อ

2.2.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาการใช้หลักสูตรแบบกึ่งระบบโรงเรียน จำนวน 15 ข้อ

แบบสอบถามทั้ง 2 ชุด เป็นแบบตรวจสอบรายการ และแบบปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์พร้อมกับซองของและแสตมป์แนบไปด้วย แบบสอบถามที่ส่งไปทั้งหมด จำนวน 365 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์กลับคืนมา จำนวน 321 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.95 แบ่งออกเป็นกลุ่มผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 90 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 88.24 ครูผู้สอนจำนวน 231 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 87.83

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ชุด แต่ละชุดแบ่งออกเป็น 3 ตอน วิเคราะห์โดยการหาค่าร้อยละ

สรุปผลการวิจัย

ผู้บริหารโรงเรียนเป็นเพศชายมากที่สุด ร้อยละ 76.67 มีอายุระหว่าง 31-35 ปี

และ 36 - 40 ปี ร้อยละ 25.56 มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 92.22 ตำแหน่งทางราชการ เป็นผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการมากที่สุด ร้อยละ 51.11 มีประสบการณ์ในการทำงาน ระหว่าง 1 - 5 ปี มากที่สุด ร้อยละ 62.22 มีอายุราชการมากที่สุดระหว่าง 11 - 15 ปี ร้อยละ 28.89 และมากรองลงมาคือระหว่าง 6 - 10 ปี ร้อยละ 23.33 ผู้บริหารส่วนมากไม่ได้ทำการสอน ร้อยละ 52.22 ส่วนผู้ที่ทำการสอน จำนวนคาบที่สอนวิชาสามัญอยู่ในระหว่าง 16 - 20 คาบ มากที่สุด ร้อยละ 34.88 ส่วนวิชาอาชีพระหว่าง 2 - 5 คาบ และ 16 - 20 คาบ ร้อยละ 4.65 ส่วนผู้ที่สอนวิชาสามัญและวิชาอาชีพ ระหว่าง 6 - 10 คาบ ร้อยละ 2.33 ผู้บริหารส่วนมากได้เข้าร่วมประชุมสัมมนาและอบรม ร้อยละ 64.44 จำนวนครั้งที่เข้าร่วมระหว่างปี พ.ศ.2528 - 2531 มากที่สุดคือ 1 - 5 ครั้ง ร้อยละ 77.59 โดยมีหน่วยงานที่จัดคือ กรมสามัญศึกษา กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา มหาวิทยาลัย และวิทยาลัยครู ส่วนสถานที่จัดมีทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยครู เรื่องที่ประชุมสัมมนาและอบรมเกี่ยวกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา และการจัดการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ

ครูผู้สอนเป็นเพศชายมากที่สุด ร้อยละ 57.58 มีอายุระหว่าง 26 - 30 ปี มากที่สุด ร้อยละ 53.25 และอายุระหว่าง 36 - 40 ปี มีจำนวนน้อยที่สุดร้อยละ 2.16 ส่วนมากร้อยละ 56.28 สมรส และร้อยละ 41.26 เป็นโสด วุฒิทางการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด ร้อยละ 76.62 และน้อยที่สุดคือ ปริญญาโทและ พ.ม. ร้อยละ 0.43 อายุราชการระหว่าง 1 - 5 ปี มากที่สุด ร้อยละ 60.61 และน้อยที่สุดระหว่าง 16 - 20 ปี ร้อยละ 0.42 ระดับชั้นที่ทำการสอนส่วนมากสอนทั้ง 3 ระดับชั้น คือ ม.1 - ม.3 ร้อยละ 28.57 จำนวนคาบที่ทำการสอนต่อสัปดาห์ครูส่วนมากสอนระหว่าง 16 - 20 คาบ และมีครูส่วนน้อยที่สอนมากกว่า 25 คาบ ร้อยละ 3.46 ครูส่วนมาก ร้อยละ 64.50 ไม่ได้เข้าร่วมประชุมสัมมนาและฝึกอบรม สำหรับผู้ที่เข้าร่วมประชุมสัมมนาและอบรมส่วนมากร้อยละ 89.02 เข้าร่วมประชุมสัมมนาและฝึกอบรมระหว่าง 1 - 5 ครั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 - 2532 มีหน่วยงานที่จัดคือ กรมสามัญศึกษา กลุ่มโรงเรียน มหาวิทยาลัย และวิทยาลัยครู เรื่องที่ประชุมสัมมนาและอบรมเกี่ยวกับโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ

การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

การปรับจุดประสงค์เนื้อหาสาระ ทักษะและกระบวนการวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น โรงเรียนได้เตรียมการในเรื่องนี้มากที่สุดคือ

สำรวจความต้องการของท้องถิ่น ด้านการศึกษาและอาชีพ รองลงมาคือ สำรวจแหล่งทรัพยากร
 ในชุมชน และมีการเตรียมการน้อยที่สุดคือ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้แก่ครู ในการจัดทำวิธี
 มอบหมายให้ครูประจำวิชาพิจารณาประเมินการตามความเหมาะสมมากที่สุด และเชิญวิทยากร
 ท้องถิ่นมาร่วมการปรับเนื้อหาสาระ น้อยที่สุด ส่วนครูผู้สอนใช้วิธีการรับจุดประสงค์โดยการ
 ศึกษาและวิเคราะห์จุดประสงค์ของกลุ่มวิชาและรายวิชามากที่สุด ค่าประเมินการน้อยที่สุดคือ จัดทำ
 รายละเอียดของคำอธิบายรายวิชา ด้านการปรับเนื้อหาสาระค่าประเมินการมากที่สุดคือ ศึกษาเอกสาร
 และคำร่ำที่เกี่ยวข้อ น้อยที่สุดคือ วิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาแต่ละตอนในคู่มือหลักสูตรด้านการ
 ปรับทักษะและกระบวนการเรียนการสอน ให้ศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเองมากที่สุด รองลงมาคือ
 ใช้บทเรียนสำเร็จรูป และค่าประเมินการน้อยที่สุดคือ ให้เรียนร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน
 มีปัญหาคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ ไม่มีรูปแบบและวิธีการที่ชัดเจนในการปฏิบัติ
 ชาติผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำทั้งด้านเนื้อหาและกระบวนการจัดทำ และครูมีความรู้ไม่เพียงพอ

การจัดทำกำหนดการสอนและแผนการสอน โรงเรียนที่ใช้กำหนดการสอนและ
 แผนการสอนของกลุ่มโรงเรียนมากที่สุด ส่วนกำหนดการสอนและแผนการสอนของเขตการศึกษา
 และของโรงเรียนที่ได้นำมาใช้ น้อยมาก ด้านการเตรียมการให้จัดทำเอกสารให้ความรู้แก่ครู
 มากที่สุด รองลงมาคือ จัดอบรมให้ความรู้แก่ครู ส่วนการรวบรวมข้อมูล แหล่งความรู้ที่เป็น
 ประโยชน์ต่อการทำแผนการสอนได้ค่าประเมินการน้อยที่สุด โรงเรียนใช้วิธีการมอบหมายให้ครู
 ประจำวิชารับผิดชอบมากที่สุด การติดตามผลการใช้แผนการสอน ใช้วิธีการตรวจแผนการสอน
 มากที่สุด รองลงมาคือ สังเกตการสอนและค่าประเมินการน้อยที่สุดคือ จัดคณะกรรมการจากกลุ่ม
 โรงเรียนติดตามและประเมินผลการใช้แผนการสอน ส่วนครูผู้สอนได้จัดทำกำหนดการสอนหรือ
 โครงการสอนโดยกำหนดจำนวนคาบแต่ละจุดประสงค์ให้สัมพันธ์กับจำนวนคาบของรายวิชา มาก
 ที่สุด รองลงมาคือ กำหนดเนื้อหาสาระและเลือกสื่อการเรียนการสอน ค่าประเมินการน้อยที่สุดคือ
 วิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เป็นสมรรถภาพที่ต้องการเน้น การจัดทำแผนการสอนได้ทำแผน
 การสอนล่วงหน้าก่อนทำการสอนมากที่สุด และค่าประเมินการน้อยที่สุดคือ การแก้ไขปรับปรุงแผน
 การสอน มีปัญหาคือ ขาดสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์ที่จำเป็นในการทำกำหนดการสอนและแผนการสอน
 ครูไม่ทำสื่อการเรียนการสอนตามที่ระบุไว้ในแผนการสอน ครูไม่รับแผนการสอนให้เหมาะสมกับ
 สภาพแวดล้อม ไม่มีเอกสารคำราและแหล่งข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า ชาติวิทยากรให้คำแนะนำ
 ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้ครบตามแผนการสอน และไม่สามารถสอนได้ตรงตามแผนการสอน

การจัดการสร้างสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน ได้ขอสื่อและอุปกรณ์จากกรมสามัญศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ จัดประชุมปฏิบัติการสร้างสื่อและอุปกรณ์ ส่วนการขอความช่วยเหลือจากโรงเรียนที่มีน้อยมาก สำหรับครูผู้สอนได้ใช้วัสดุท้องถิ่นในการสร้างสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน มีปัญหาคือ งบประมาณในการซื้อ การสร้างสื่อและอุปกรณ์ไม่เพียงพอ ไม่มีเวลาในการสร้างสื่อและอุปกรณ์ ชาคผู้เชี่ยวชาญให้คำแนะนำในการสร้างสื่อและอุปกรณ์ และครูมีความรู้ไม่เพียงพอ

การวัดผลและการประเมินผล โรงเรียนได้มอบหมายให้ครูประจำวิชาเป็นผู้ออกข้อสอบมากที่สุด รองลงมาคือ ใช้ข้อสอบของกลุ่มโรงเรียน ส่วนการจัดสร้างคลังข้อสอบ ค่าเนิมนการน้อยมาก สำหรับครูผู้สอนได้จัดทำข้อทดสอบทุกจุดประสงค์ และจัดทำเกณฑ์วัดผลทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ มากที่สุด รองลงมาคือ ทำแบบทดสอบเพื่อซ่อมเสริม ค่าเนิมนการน้อยที่สุดคือ จัดทำข้อทดสอบก่อนสอนและหลังสอน มีปัญหาคือ มีความรู้ด้านเทคนิค กระบวนการวัดและประเมินผลไม่เพียงพอ ครูมีเวลาจำกัดในการจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล ชาควัสดุอุปกรณ์ในการจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผล

การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ เพื่อการใช้หลักสูตร

การบริหารหลักสูตรเพื่อเอื้อต่อการใช้หลักสูตร โรงเรียนได้จัดบุคลากรให้สอนตามรายวิชาที่มีประสบการณ์และมีความสนใจมากที่สุด รองลงมาคือ เชิญวิทยากรท้องถิ่นและจัดให้ครูเข้าสอนได้หลายวิชา สำหรับการขอความช่วยเหลือจากบุคลากรในโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นหน่วยเรียนและจากโรงเรียนที่ ให้ค่าเนิมนการน้อยมาก การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนผู้บริหารทุกคนได้ให้การสนับสนุนครูเข้าร่วมการประชุมอบรมสัมมนา โดยสนับสนุนให้ศึกษาต่อทั้งในและนอกประเทศ จัดปฐมนิเทศครูใหม่ ประชุมปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน จัดทำเอกสารเพื่อเสริมความรู้แก่ครู และค่าเนิมนการน้อยที่สุดคือเชิญวิทยากรมาให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์แก่ครู ด้านการจัดงบประมาณเพื่อการเรียนการสอนค่าเนิมนการมากที่สุดคือ พิจารณาจากความจำเป็นที่หมวดวิชาเสนอขึ้นมา รองลงมาคือ พิจารณาจากนโยบายและแผนงานของโรงเรียน และค่าเนิมนการน้อยที่สุดคือ พิจารณาจัดสรรงบประมาณให้แก่ละหมวดเท่ากัน ด้านการจัดสถานที่เรียนและห้องปฏิบัติการได้จัดให้เรียนในห้องประจำวิชาเฉพาะบางรายวิชามากที่สุดคือ ส่วนการใช้ห้องปฏิบัติการเรียนวิชาสามัญ ใช้อาคารชั่วคราวและจัดห้องเรียนเป็นห้อง

ปฏิบัติการให้ดำเนินการน้อย วิธีการจัดห้องเรียนที่ทำกันน้อยที่สุดคือ จัดให้เรียนหมุนเวียนตามห้องต่าง ๆ การจัดสถานที่ฝึกงานอาชีพทั้งในและนอกโรงเรียน ให้ดำเนินการมากที่สุดคือ จัดสถานที่ภายในโรงเรียนเป็นที่ฝึกงานอาชีพ รองลงมาคือ ฝึกงานอาชีพกับผู้ปกครอง ส่วนการจัดให้นักเรียนฝึกงานอาชีพกับสถานประกอบการน้อยที่สุด ด้านการจัดบริการสื่อวัสดุและอุปกรณ์การเรียนการสอนยกเว้นอุปกรณ์วิทยาศาสตร์ ดำเนินการมากที่สุดคือ มอบสื่อวัสดุและอุปกรณ์ให้หัวหน้าหมวดวิชาเป็นผู้รับผิดชอบ รองลงมาคือ จัดสื่อวัสดุและอุปกรณ์ไว้บริการในห้องโสตทัศนศึกษา ส่วนการจัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบและบริการแบบกองกลาง ดำเนินการน้อยที่สุด การเก็บบำรุงรักษาสื่อวัสดุ และอุปกรณ์การเรียนการสอน โรงเรียนให้ดำเนินการเรื่องนี้เป็นส่วนน้อย ส่วนที่ดำเนินการได้จัดสถานที่สำหรับเก็บรักษาสื่อวัสดุและอุปกรณ์มากที่สุด รองลงมาคือจัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบและจัดสรรงบประมาณสำหรับซ่อมแซมและดำเนินการน้อยที่สุดคือ การประสานงานกับเจ้าหน้าที่กองพัสดุและอุปกรณ์การศึกษา เพื่อซ่อมแซมสื่อและอุปกรณ์

การบริหารหลักสูตรในด้านการจัดเวลาเรียน โรงเรียนให้จัด 3 รูปแบบ คือ รูปแบบปกติ เรียน 5 วัน/สัปดาห์ รูปแบบกึ่งระบบโรงเรียนโดยเรียน 3 วัน/สัปดาห์ 4 วัน/สัปดาห์ เรียนครึ่งวันภาคเช้าหรือครึ่งวันภาคบ่ายใน 5 วัน/สัปดาห์ และ 1 วัน/สัปดาห์ โดยเปิดภาคเรียนตามฤดูกาลประกอบอาชีพและความต้องการของผู้ปกครอง รูปแบบสุดท้ายคือ จัด 2 ระบบ แบบปกติ 5 วัน/สัปดาห์ และกึ่งระบบ 4 วัน/สัปดาห์ ที่ดำเนินการมากที่สุดคือ รูปแบบปกติ 5 วัน/สัปดาห์ และน้อยที่สุดคือแบบกึ่งระบบ 1 วัน/สัปดาห์ ด้านการจัดตารางสอนมี 2 รูปแบบคือ จัดแบบปกติที่ใช้ในโรงเรียนทั่วไป และแบบจัดเวลาเรียนในห้องเรียนและนอกโรงเรียน โดยดำเนินการจัดแบบปกติที่ใช้ในโรงเรียนทั่วไปมากที่สุด ด้านการจัดแผนการเรียนตามรูปแบบกึ่งระบบโรงเรียนที่กำหนดในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ดำเนินการมากที่สุดคือจัดแผนการเรียนแบบใช้บทเรียนสำเร็จรูป และดำเนินการน้อยที่สุดคือ การจัดแผนการเรียนเพื่อซ่อมเสริมให้ครบตามหลักสูตร ด้านการประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการมากที่สุดคือประสานงานกับหน่วยงานระดับตำบล รองลงมาคือระดับอำเภอและระดับจังหวัด ส่วนที่ดำเนินการในระดับน้อยมากคือ วิทยาลัยอาชีวศึกษา และกรมการศึกษานอกโรงเรียน ด้านการประชาสัมพันธ์ต่อบุคลากรและหน่วยงานต่าง ๆ โดยจัดประชุมครูผู้ปกครองมากที่สุด ดำเนินการรองลงมาคือ ประชาสัมพันธ์ผ่านนักเรียนไปยังผู้ปกครอง ส่วนที่ดำเนินการน้อยที่สุดคือ การจัดนิทรรศการ ส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับครูผู้สอนคือ ด้านบุคลากรเพื่อปฏิบัติการสอน ส่วนมากครู

ผู้สอนได้สอนหลายวิชา นอกจากวิชาที่ถนัดส่วนที่ดำเนินการน้อยที่สุดคือ วิชาครูจากโรงเรียน ประถมศึกษาที่เป็นหน่วยเรียนมาช่วยในการสอน ด้านการใช้งบประมาณ ส่วนมากได้วางแผน ดำเนินงานตามโครงการ ส่วนที่ดำเนินการน้อยที่สุดคือ รายงานผลการปฏิบัติงานต่อผู้บังคับบัญชา เป็นระยะ ด้านการจัดสถานที่เรียนและห้องปฏิบัติการ ส่วนมากใช้ห้องปฏิบัติการในคาบที่ว่าง สอนวิชาสามัญ ส่วนที่ดำเนินการน้อยที่สุดคือ จัดห้องสมุดประจำวิชา ด้านการบริการการเก็บ บำรุงรักษาสื่อ วัสดุ และอุปกรณ์การเรียนการสอน ส่วนมากจัดสถานที่เก็บรักษาสื่อวัสดุ และ อุปกรณ์การเรียนการสอน ด้านการรายงานผลและการประชาสัมพันธ์ ส่วนมากรายงานผลการ ปฏิบัติงานต่อผู้บริหาร เมื่อสิ้นสุดภาคเรียน และจัดทำเอกสารเผยแพร่การปฏิบัติงานของโรงเรียน ส่วนที่ดำเนินการน้อยที่สุดคือ สรุปผลการปฏิบัติงานตลอดปี เสนอกรมสามัญศึกษา มีปัญหาคือจำนวน ครูผู้สอนมีไม่เพียงพอ บุคลากรมีความรู้และวุฒิไม่ตรงกับรายวิชาที่สั่งการ ขาดงบประมาณในการ พัฒนาศูนย์การเรียนรู้ บุคลากรไม่สนใจปรับปรุงและพัฒนาตนเอง งบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการ ของแต่ละหมวดวิชา ห้องเรียนไม่เพียงพอ ไม่มีห้องปฏิบัติการวิชาการงานและวิชาชีพ ในชุมชน ไม่มีสถานที่เหมาะสมในการฝึกงานอาชีพ สถานฝึกงานอาชีพอยู่ไกลจากโรงเรียน การคมนาคม ไม่สะดวก ขาดงบประมาณในการจัดสถานที่ฝึกงานในโรงเรียน ขาดงบประมาณในการซื้อวัสดุและ อุปกรณ์การเรียนการสอน สื่อและวัสดุ อุปกรณ์การเรียนการสอนมีไม่เพียงพอ เอกสารหลักสูตร และเอกสารประกอบหลักสูตรมีไม่เพียงพอ นักเรียนที่ได้รับการผ่อนผันการมาเรียนไม่ติดตาม การเรียนของตัวเองอย่างต่อเนื่อง ขาดวัสดุอุปกรณ์ และบุคลากรในการประชาสัมพันธ์ ครูไม่ได้รับ การอบรมและพัฒนาวิชาชีพ ครูมีความรู้ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ไม่เพียงพอและ ครูมีจำนวนคาบในการสอนมากเกินไป

การจัดการเรียนการสอน

การปรับวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการใช้หลักสูตรแบบกึ่งระบบโรงเรียน ดำเนินการมากที่สุดคือ ให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง รองลงมาคือ ใช้บทเรียนสำเร็จรูป และดำเนินการน้อยที่สุดคือ จัดให้เรียนที่ศูนย์ฝึกวิชาชีพของกรมอาชีวศึกษาและกรมการศึกษา-นอกโรงเรียน สำหรับครูผู้สอนได้ดำเนินการมากที่สุดคือ จัดเนื้อหาที่เรียนนอกโรงเรียนให้ นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองที่บ้าน หรือฝึกงานอาชีพตามโครงการงานในสถานที่ที่โรงเรียนกำหนด ส่วนเนื้อหาที่เรียนในห้องเรียน จัดให้เรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป ส่วนการจัดให้เรียนร่วมกับ กรมการศึกษานอกโรงเรียน ได้ดำเนินการน้อยมาก มีปัญหาคือครูไม่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการสอน

ขาดสื่อและวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน ครูมีความรู้ เทคนิค และวิธีสอนไม่เพียงพอ ขาดเอกสาร และตำราให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ขาดบทเรียนสำเร็จรูป และควบคุมดูแลการปฏิบัติงาน ของนักเรียนตามโครงการงานได้ไม่ทั่วถึง

การเรียนการสอนซ่อมเสริมในกรณีที่เรียนไม่ครบตามหลักสูตร โรงเรียนได้ดำเนินการมากที่สุดคือ จัดครูสอนซ่อมเสริมนักเรียนเป็นกลุ่มหรือรายบุคคล ส่วนการจัดกิจกรรมทดแทน การยืดเวลาการเรียนจบ และการกวดวิชาเพื่อเข้าสอบร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน โรงเรียนได้ดำเนินการน้อยมาก มีปัญหาคือ เวลาการสอนซ่อมเสริมไม่เพียงพอ ไม่มีสื่อซ่อมเสริม ขาดบุคลากรในการสอนซ่อมเสริม และกวดวิชา ควบคุมดูแลนักเรียนที่เรียนซ่อมเสริม นอกเวลาเรียนได้ไม่ทั่วถึง และนักเรียนไม่สนใจการเรียนซ่อมเสริม

การส่งเสริมการเรียนวิชาอาชีพให้นักเรียนมีรายได้ระหว่างเรียน ดำเนินการมากที่สุดคือ จัดโครงการหารายได้ระหว่างเรียนเข้าไปในแผนงานของโรงเรียน รองลงมาคือจัดตั้งสหกรณ์โรงเรียน และจัดจำหน่ายผลผลิตของนักเรียน ส่วนที่ดำเนินการน้อยคือการจัดให้เรียน อาชีพครบวงจร และการแลกเปลี่ยนการจำหน่ายผลผลิตกับโรงเรียนอื่น ๆ มีปัญหาคือ ขาดงบประมาณในการสนับสนุน การลงทุนแก่นักเรียน และขาดบุคลากรควบคุมติดตามการปฏิบัติงาน ของนักเรียน

การเรียนทดแทนเวลาที่ไม่ต้องมาเรียนในโรงเรียน โรงเรียนได้ดำเนินการโดยให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง ให้ปฏิบัติตามโครงการต่าง ๆ และให้ฝึกงานอาชีพกับผู้ปกครองหรือแหล่งวิทยากร หรือสถานประกอบการหรือสถานประกอบอาชีพอิสระ มีปัญหาคือ ขาดสื่อการเรียนการสอนและแหล่งข้อมูลสำหรับให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า ขาดการนิเทศและติดตามผล นักเรียนไม่รายงานผลการทำงาน นักเรียนขาดความรับผิดชอบในงานที่มอบหมาย นักเรียนขาดความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการศึกษาค้นคว้า และนักเรียนปฏิบัติงานไม่ได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด

การจัดกิจกรรมเสริมและกิจกรรมนักเรียน โรงเรียนได้จัดกิจกรรมลูกเสือและยุวกาชาด รองลงมาคือกิจกรรมชุมนุมต่าง ๆ ส่วนการจัดทัศนศึกษาและการเชิญวิทยากร มาให้ความรู้แก่นักเรียน ได้ดำเนินการน้อย กิจกรรมที่ครูจัดมากที่สุดคือป้ายนิเทศและน้อยที่สุดคือ การจัดแข่งขันตอบปัญหาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ส่วนมากไม่มีปัญหาในด้านนี้

แต่ส่วนที่มีปัญหาคือ เวลาที่จัดให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมมีไม่เพียงพอ ขาดงบประมาณและขาดบุคลากรควบคุมดูแล ขาดสถานที่ วัสดุ และอุปกรณ์สำหรับจัดกิจกรรม

การจัดบุคลากรเพื่อเฝ้าและติดตามผลการเรียนนอกโรงเรียน โรงเรียนได้มอบหมายให้ครูประจำวิชาเป็นผู้เฝ้าติดตามผลมากที่สุด รองลงมาคือ แต่งตั้งกรรมการนิเทศและติดตามผล และมีส่วนน้อยที่ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้เฝ้าและติดตามผล มีปัญหาคือ ขาดพาหนะ ขาดงบประมาณ ขาดผู้รับผิดชอบ และขาดเครื่องมือในการนิเทศและติดตามผล

การวัดและประเมินผลการเรียน โรงเรียนได้ใช้เกณฑ์การวัดและประเมินผล การเรียนของกลุ่มโรงเรียน ส่วนการวัดและประเมินผลการเรียนนอกโรงเรียนคือ ครูผู้สอน ร่วมกับผู้สอนจากสถานฝึกอาชีพ สำหรับวิธีการวัดและประเมินผลการเรียน ส่วนมากใช้ข้อทดสอบ รองลงมาคือ สังเกตความสนใจ และตรวจผลงานที่ดำเนินการน้อยที่สุดคือ สังเกตการปฏิบัติงาน แต่ละขั้นตอน การกำหนดเกณฑ์ ส่วนมากได้กำหนดเกณฑ์ด้านพฤติกรรมและผลงาน รองลงมาคือ เกณฑ์ด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย เกณฑ์ที่ใช้บ่อยที่สุดคือ เกณฑ์ด้านความรู้ ความเข้าใจ การนำไปใช้ วิเคราะห์ และสังเคราะห์ มีปัญหาคือ ครูมีความรู้ด้านการวัดและประเมินผลไม่เพียงพอ วัสดุและอุปกรณ์ในการจัดทำเครื่องมือวัดและประเมินผลมีไม่เพียงพอ ไม่สามารถวัดผล การเรียนได้ทุกคาบ ไม่สามารถวัดผลและประเมินผลก่อนเรียน ขาดคู่มือการวัดและประเมินผล การเรียน

อภิปราย

ผลของการวิจัยจากการศึกษาโรงเรียนแม่แบบในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา สภาพการใช้หลักสูตรแบบกึ่งระบบโรงเรียนตามข้อมูลที่ได้จากผู้บริหารโรงเรียนในด้านการแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน มีลักษณะที่แตกต่างจากโรงเรียนทั่วไปโดยเฉพาะการปรับจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ทักษะและกระบวนการวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น ความที่ระบุไว้ในการจัดการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น กรมสามัญศึกษา (พะนามม แก้วกำเนต 2531 : 4) ผลการวิจัยปรากฏว่า โรงเรียนส่วนมากใช้วิธีดำเนินการโดยมอบหมายให้ครูประจำวิชาพิจารณาดำเนินการ ความเหมาะสม (ตารางที่ 3) แสดงว่ายังไม่มีการดำเนินการด้านนี้อย่างจริงจัง และเป็น

ระบบ ต่างคนต่างทำ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ทักษะและกระบวนการที่ครูผู้สอนแต่ละคนรับจะ มีความแตกต่างกันตามความรู้ความชำนาญ และประสบการณ์ของแต่ละคนอาจจะแตกต่างกันใน ความยากง่ายของเนื้อหาสาระ จึงทำให้มีผลต่อความรู้และประสบการณ์ที่ให้นักเรียน ตลอด ทั้งมาตรฐานที่โรงเรียนตั้งไว้ด้วย ในการดำเนินการ เช่นนี้ครูผู้สอนอาจจะทำหรือไม่ทำก็ได้ เพราะไม่มีระบบการติดตามและควบคุมที่ดี ฉะนั้น จึงควรมีการวางแผนในการปฏิบัติงาน อย่างมีระบบ เพื่อให้บรรลุตามจุดหมายของโครงการตามที่ เซเลอร์และอเล็กซานเดอร์ (J. Galen Saylor and William M. Alexander 1974 : 246 - 247) ได้กล่าวถึง การวางแผนการสอนไว้ดังนี้

1. กำหนดจุดหมายของโรงเรียน
2. การปรับปรุงสื่อ
3. จัดทำคู่มือหรือแนวทางการใช้หลักสูตร
4. จัดทำวัสดุหลักสูตร
5. วางแผนในการปฏิบัติงาน
6. จัดทำแบบเรียนสำเร็จรูป
7. จัดทำสื่อการเรียนการสอน
8. นำหลักสูตรมาปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของโรงเรียน

จากผลการวิจัยพบว่าปัญหาการปรับจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ทักษะ และกระบวนการวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่นคือ ขาดผู้ให้คำแนะนำ ไม่มีรูปแบบและวิธีการที่ชัดเจนในการปฏิบัติ และครูมีความรู้ไม่เพียงพอ (ตารางที่ 6, 13) จากปัญหาดังกล่าวจะทำให้การดำเนินการปรับจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ทักษะ และกระบวนการขาดประสิทธิภาพ เพราะให้ครูผู้สอนพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม ในเมื่อครูขาดความมั่นใจในการปฏิบัติและยังไม่ชัดเจนในเรื่องนี้ ฉะนั้น จึงควรปรับปรุงและหาวิธีการที่เหมาะสมให้แก่โรงเรียน

ด้านการจัดบุคลากรเพื่อปฏิบัติการสอน พบว่า ครูส่วนมากได้สอนหลายวิชาออกจาก วิชาที่ถนัด (ตารางที่ 11) เนื่องจากการขาดแคลนบุคลากรในโรงเรียนขนาดเล็กและบุคลากรที่มีในโรงเรียน ไม่ตรงกับสายวิชาที่ต้องการ จากประสบการณ์ในการนิเทศการสอนโรงเรียน

ต่าง ๆ ในส่วนภูมิภาคและส่วนกลาง พบว่าโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหามาก เนื่องจากมีบุคลากร ทั้งขาดและเกินคือ ขาดบุคลากรที่มีความสามารถในสายวิชาที่โรงเรียนต้องการ แต่ครูบางสาย วิชาที่มีจำนวนมากเกินความต้องการ เมื่อเกิดปัญหาเช่นนี้ กรมสามัญศึกษาจึงได้มีนโยบายพัฒนา บุคลากรให้สอนรายวิชาอื่นได้นอกจากวิชาเอกที่เรียนมา ประมาณ 2 ปีที่ผ่านมา จึงได้มีการจัด อบรมครูประเภทนี้ขึ้น แต่ส่วนมากที่จัดคือประเภทวิชาการงานและวิชาอาชีพ จากการติดตาม ผลการอบรมครูที่ผ่านการอบรมสามารถสอนรายวิชาดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ผลการวิจัย พบว่าครูส่วนมากสอนหลายระดับชั้น คือ ม.1 - ม.3 (ตารางที่ 9) จึงทำให้ครูต้องใช้เวลา ในการเตรียมการสอนมาก นอกจากนั้นครูต้องสอนวิชาอื่นที่ไม่ถนัด จึงต้องใช้เวลาส่วนหนึ่ง ในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมด้วยตัวเอง เป็นการเพิ่มภาระหนักให้แก่ครู และขาดความมั่นใจ ในการสอน จึงอาจมีผลกระทบคือผลสัมฤทธิ์ในการเรียนของนักเรียน วิธีแก้ปัญหานี้คือวิธีหนึ่ง คือ เชิญวิทยากรท้องถิ่นที่มีความสามารถเฉพาะมาช่วยในการสอน ซึ่งโรงเรียนในโครงการ ขยายโอกาสทางการศึกษาส่วนมากได้ดำเนินการในเรื่องนี้ โดยกรมสามัญศึกษาให้อนุมัติ งบประมาณจำนวนหนึ่งให้โรงเรียนในโครงการฯ เสนอชื่อวิทยากรท้องถิ่น โดยกรมสามัญศึกษา ให้ค่าตอบแทน คานละ 55 บาท ฉะนั้น จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่โรงเรียนและครู ผู้สอนสามารถ เลือกวิทยากรท้องถิ่นที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะทางมาให้ความรู้และประสบการณ์แก่นักเรียน ซึ่งตรงกับ พระนอม แก้วกำเนิด (2531 : 2) ได้ให้แนวคิดที่ว่า กรมวิชาการได้สนับสนุน ให้บุคลากรในท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้น ในการทำหลักสูตรเพื่อท้องถิ่นตนเอง ระยะแรก เจ้าหน้าที่ระดับเขตหรือจังหวัด ช่วยกันศึกษาการประกอบกิจการและทรัพยากร วิทยากรหรือ ผู้เชี่ยวชาญอาชีพต่าง ๆ มาช่วยสอนความเคลื่อนไหวและความต้องการ ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิด จากการประกอบกิจการต่าง ๆ เมื่อทำได้เช่นนี้ก็สามารถกำหนดเรื่องที่จะสอน และเทคนิค วิธีการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนมีงานทำมากขึ้น บทบาทของครูผู้สอนไม่จำเป็นต้องสอน ทุกวิชาด้วยตนเอง ครูสามารถอาศัยวิทยากรท้องถิ่นมาช่วยสอน และไม่จำเป็นต้องสอนอาชีพ เดียวกันทั้งหมดชั้นเรียน อาจจะมีแบ่งเป็นกลุ่มย่อย เป็นการสร้างแรงงานที่มีความชำนาญหลายๆ ลักษณะ

ในการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม เป็นส่วนที่สำคัญ ผู้มีส่วน เกี่ยวข้องจะต้องใช้ประโยชน์จากชุมชนหรือท้องถิ่นที่เป็นทรัพยากร บุคคล และวัสดุ แต่ผล การวิจัย จะเห็นได้ว่า มีโรงเรียนส่วนน้อยที่เชิญวิทยากรท้องถิ่นมาร่วมในการปรับเนื้อหาสาระ

(ตารางที่ 3) ในบางเรื่องจำเป็นจะต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องและครบถ้วน เพื่อนำมาปรับใช้ในโรงเรียน จึงต้องอาศัยวิทยากรท้องถิ่นที่มีความสามารถเฉพาะทางเพื่อความสมบูรณ์และถูกต้องของเนื้อหา

การจัดวันเวลาเรียน โรงเรียนแม่แบบในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา จัดหลายรูปแบบ เช่น แบบปกติเหมือนกับโรงเรียนทั่วไป แบบกึ่งระบบโรงเรียน และแบบผสม คือแบบปกติกับแบบกึ่งระบบโรงเรียน (ตารางที่ 4) นอกจากนี้จำนวนวันเวลาเรียนแบบกึ่งระบบโรงเรียนยังมีความแตกต่างกันตามสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น และความพร้อมของโรงเรียน ซึ่งกรมสามัญศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบโครงการนี้ ไม่ได้กำหนดแน่นอนในเรื่องนี้ จึงเป็นหน้าที่ของโรงเรียนจะพิจารณาตัดสินใจตามความเหมาะสมตามที่กระทรวงศึกษาธิการ (2530 : 5 - 7) ได้เสนอแนวทางการบริหารหลักสูตรไว้ 2 รูปแบบคือ แบบปกติที่ใช้ในโรงเรียนทั่วไปและแบบกึ่งระบบโรงเรียน ซึ่งให้จัดสอนวิชาสามัญตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 เพียงครึ่งวัน ส่วนเวลาที่เหลือในช่วงบ่ายให้เรียนวิชาอาชีพ หรือฝึกงาน หรือช่วยบิดามารดา ประกอบอาชีพ และอาจจัดเวลาเรียนให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการและฤดูกาลประกอบอาชีพของบิดามารดา ผู้ปกครองในการจัดวันเวลาเรียนตามรูปแบบกึ่งระบบโรงเรียน จึงเป็นการผ่อนผันการมาเรียนในโรงเรียน โดยไม่ต้องมาเรียนเต็มตามเวลาในลักษณะเช่นนี้ ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่ได้รับการผ่อนผันการมาเรียน ไม่ติดตามการเรียนของตัวเองอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 7) ซึ่งจะมีผลกระทบต่อ การเพิ่มภาระของครูในการนิเทศและติดตามผล จากสภาพปัญหาของนักเรียนที่ไม่เข้าศึกษาต่อในชั้น ม.1 กระทรวงศึกษาธิการ (2530 : 2 - 3) ให้ทำการศึกษาและวิจัยพบว่า สาเหตุหนึ่งคือโรงเรียนมัธยมศึกษาอยู่ห่างไกลจากบ้านไม่สะดวกในการเดินทาง ฉะนั้น จึงมีปัญหในการนิเทศและติดตามผล จากผลการวิจัยพบว่า ขาดพหุชนะในการนิเทศและติดตามผล (ตารางที่ 8, 15) เพราะระยะทางจากโรงเรียนไปยังบ้านของนักเรียนระยะทางไกลมาก นอกจากนี้ครูในโรงเรียนดังกล่าวมีจำนวนน้อยเพราะเป็นโรงเรียนขนาดเล็กประจำตำบลต้องรับผิดชอบหน้าที่หลายอย่าง บุคลากรในการนิเทศและติดตามผลจึงไม่เพียงพอ

การปรับวิธีการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการใช้หลักสูตรแบบกึ่งระบบโรงเรียน โรงเรียนส่วนมากใช้วิธีการให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง และสอนโดยใช้บทเรียนสำเร็จ

รูป (ตารางที่ 5) ซึ่งวิธีการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวจำเป็นต้องมีสื่อการเรียนการสอน เพียงพอ ตลอดทั้งเอกสาร ตำรา และหนังสืออ่านประกอบต่าง ๆ ไว้ให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้า แต่ผลการวิจัยพบว่า การจัดหา การสร้างสื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน มีปัญหาด้านขาดงบประมาณ ภาครัฐให้คำแนะนำ และครูมีความรู้ไม่เพียงพอ (ตารางที่ 6) ซึ่งปัญหาดังกล่าว จะไม่สามารถทำให้การปรับวิธีการเรียนการสอนที่โรงเรียนดำเนินการประสบผลสำเร็จตาม จุดมุ่งหมายของโครงการ

ผลการวิจัยตามข้อมูลที่ได้จากครูผู้สอนพบว่า วิธีดำเนินการปรับจุดประสงค์และ เนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น ส่วนมากจะดำเนินการ ศึกษาและวิเคราะห์จุดประสงค์ของกลุ่มวิชาและรายวิชา และดำเนินการศึกษาเอกสารและตำรา ที่เกี่ยวข้อง (ตารางที่ 10) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในการปรับจุดประสงค์และเนื้อหาสาระรายวิชาต่าง ๆ แต่ไม่ใช่กระบวนการทั้งหมด แสดงว่าครูผู้สอนจะต้องพัฒนาความรู้และความสามารถในด้านนี้ ให้เพียงพอ จากผลการวิจัยพบว่า ครูผู้สอนส่วนมากไม่ได้เข้ารับการอบรม (ตารางที่ 9) ซึ่งตรงกับปัญหาด้านบุคลากรมากที่สุดคือ ครูไม่ได้รับการอบรมและพัฒนาวิชาชีพ (ตารางที่ 14) จึงทำให้การดำเนินงานไม่ตรงเป้าหมาย จากประสบการณ์ในการทำหลักสูตรและจัดทำสื่อ การเรียนการสอน ตลอดทั้งเป็นวิทยากรอบรมครู ผู้วิจัยพบว่า การให้กระบวนการหรือขั้นตอน ในการปฏิบัติงานแก่ครู เป็นสิ่งสำคัญมาก เพราะครูส่วนมากจะมีความรู้เฉพาะทางและรู้รายละเอียด เฉพาะเรื่องหรือเนื้อหาที่ตนสอนเท่านั้น จึงทำให้การดำเนินการฝึกชั้นตอน และจัดลำดับความสำคัญ ในการปฏิบัติไม่ถูกต้อง ผลงานที่ออกมาจึงขาดคุณภาพ

การดำเนินการจัดทำแผนการสอน ผลการวิจัยพบว่า มีครูจำนวนน้อยที่จัดทำใบความรู้ หรือใบงานประกอบแผนการสอน (ตารางที่ 10) ซึ่งการเรียนการสอนแบบกึ่งระบบโรงเรียน ตามที่กล่าวมาแล้ว วิธีสอนที่ครูใช้ส่วนมากให้ศึกษาด้วยตัวเอง และศึกษาทบทวนสำเร็จรูป ในการจัดทำใบความรู้ หรือใบงาน จะช่วยแก้ปัญหาด้านการทำสื่อให้นักเรียนศึกษาด้วยตัวเอง เพราะในรายวิชาสามัญที่เป็นทฤษฎี ครูสามารถจัดทำใบความรู้ให้นักเรียนได้ศึกษาด้วยตัวเอง ส่วนใบงานนั้น อาจจะใช้ทั้งวิชาสามัญหรือวิชาอาชีพ ในใบงานจะประกอบด้วยส่วนที่สำคัญคือ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ การประเมินผล และขั้นตอนการปฏิบัติงานอย่างละเอียด นักเรียน สามารถศึกษาด้วยตัวเองได้ กรมสามัญศึกษาได้จัดทำเป็นแผนการสอนตัวอย่าง และแผนการสอน

ด้านรับปฏิบัติ ซึ่งครูผู้สอนมีความพอใจมาก และต้องการให้กรมสามัญศึกษาจัดทำให้โรงเรียนทุกรายวิชา แต่แผนการสอนที่คืน ครูผู้สอนจะต้องเป็นคนทำเพราะรู้สภาพแวดล้อม ปัญหา และความต้องการของโรงเรียนและชุมชนเป็นอย่างดี ตรงกับ สุมิตร คุณาบุตร (2523 : 188) ได้กล่าวว่า การกำหนดรายละเอียดของหลักสูตรจะออกมาในรูปโครงการสอนหรือแผนการสอน จะเป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนและการประเมินผลให้เหมาะสมกับผู้เรียน สภาพแวดล้อมของแต่ละโรงเรียน ฉะนั้น การจัดทำแผนการสอน จึงควรเป็นครูผู้สอน ซึ่งรู้ปัญหา และสภาพของนักเรียน และโรงเรียนเป็นอย่างดี

ด้านการปรับวิธีการเรียนการสอนเป็นที่น่าสังเกตคือ มีโรงเรียนจำนวนน้อยมากที่จัดให้เรียนร่วมกับนักศึกษาของกรมการศึกษานอกโรงเรียน (ตารางที่ 5) ซึ่งกรมสามัญศึกษา (2531 : 5) ได้เสนอแนวทางในการจัดการศึกษาแบบกึ่งระบบโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ดังนี้ การปรับวิธีการเรียนการสอนอาจจัดได้หลายลักษณะ คือ

การปรับวิธีการเรียนการสอน

1. การเรียนในโรงเรียน
2. การเรียนด้วยบทเรียนสำเร็จรูป
3. การเรียนตามโครงการต่าง ๆ เช่น ช่วยผู้ปกครองที่บ้าน การช่วยและร่วมมือกับผู้ปกครองประกอบอาชีพ การฝึกงานอาชีพในแหล่งประกอบการ และแหล่งฝึกอาชีพ และการปฏิบัติงานอาชีพตามโครงการ
4. การเรียนร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนและวิทยาลัยอาชีวศึกษา

ตามที่กรมสามัญศึกษาเสนอแนะโรงเรียนสามารถทำได้ เพราะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนที่ไม่สามารถมาเรียนเต็มตามเวลาได้มีโอกาสศึกษาเพิ่มเติมนอกจากที่ทางโรงเรียนจัดให้ และเป็นแนวทางที่ช่วยให้นักเรียนจบตามเวลาที่หลักสูตรกำหนดไว้ ในการเรียนการสอนซ่อมเสริมในกรณีที่ไม่ครบตามหลักสูตร ผลการวิจัยที่ปรากฏเช่นเดียวกัน คือ มีโรงเรียนจำนวนน้อยมากที่จัดสอนกวดวิชาเพื่อเข้าสอบร่วมกับกรมการศึกษานอกโรงเรียน (ตารางที่ 12) แสดงว่าโรงเรียนได้มีการประสานงานกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนน้อยมาก ความข้อมูลที่ได้จากผู้บริหารโรงเรียน เป็นจุดหนึ่งที่ผู้บริหารควรให้ความสำคัญ ในการใช้ประโยชน์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นการประสานงานบทบาทและหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ให้ได้ปฏิบัติงาน

สัมพันธ์และสอดคล้องเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ถ้าการดำเนินงานในลักษณะนี้ประสบผลสำเร็จ อาจจะเป็นรูปแบบใหม่ของการจัดการศึกษาในอนาคตแบบกึ่งระบบโรงเรียน โดยการประสานงาน และร่วมมือระหว่างกรมการศึกษานอกโรงเรียนกับกรมสามัญศึกษา ซึ่งปัจจุบันกรมการศึกษานอกโรงเรียนได้ขยายขอบเขตของงานและบุคลากรรับผิดชอบ ถ้าหน่วยงานนี้ได้มีบทบาทและส่วนร่วม ในการจัดการศึกษาแบบกึ่งระบบ จะช่วยให้โครงการขยายโอกาสประสบความสำเร็จตามจุด มุ่งหมายที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

ระดับวางแผนและนโยบาย

1. กรมวิชาการควรดำเนินการรับหลักสูตรด้านจุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ทักษะ และกระบวนการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำ โดยเชิญวิทยากรท้องถิ่น ครูผู้สอน ศึกษานิเทศก์ และผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ มาร่วมในการปฏิบัติงาน
2. กรมสามัญศึกษาควรจัดงบประมาณในการอบรมครู เพื่อให้มีความรู้ด้านการปรับ จุดประสงค์ เนื้อหาสาระ ทักษะ และกระบวนการให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น และจัดสรรงบประมาณอีกส่วนหนึ่งให้กลุ่มโรงเรียนจัดประชุมปฏิบัติการปรับจุดประสงค์ เนื้อหาสาระทักษะและกระบวนการ เพื่อให้ทุกโรงเรียนในกลุ่มมีแนวทางในการปฏิบัติเหมือนกัน ครูผู้สอนสามารถนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียนแต่ละแห่ง
3. กรมสามัญศึกษาควรจัดผู้รับผิดชอบดำเนินการศึกษาข้อมูลการจัดวันเวลาเรียน ของโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา โดยศึกษาและหารูปแบบ วิธีการ ตลอดจน ปัจจัยต่าง ๆ ประกอบแต่ละรูปแบบ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดแต่ละโรงเรียน และจะเป็น ประโยชน์ต่อการจัดสรรงบประมาณให้แต่ละโรงเรียนด้วย
4. กรมสามัญศึกษาควรพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเฉพาะครูผู้สอน ให้สามารถสอนวิชาที่สองได้นอกจากวิชาเอกที่เรียนมา โดยจัดงบประมาณ สำหรับอบรมครูระยะยาว และสำรวจความต้องการที่จะพัฒนาวิชาชีพในรายวิชาที่โรงเรียนต้องการ เพื่อให้ความรู้และทักษะเพียงพอในการสอน อาจจัดอบรมในระยะปิดภาคเรียน

5. กรมสามัญศึกษาควรประสานงานกับกรมการศึกษานอกโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือในด้านการส่งนักเรียนเข้าศึกษาและการสอบร่วม อาจจะประสานงานในลักษณะการโอนผลการเรียนเป็นรายวิชาระหว่างสองหน่วยงาน จะเป็นการเปิดโอกาสในการศึกษาแก่นักเรียนมากขึ้น

ระดับปฏิบัติ

1. โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาควรประสานงานกับคณะกรรมการสามัญศึกษาจังหวัด เพื่อขอความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ
2. โรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาควรประสานงานกับโรงเรียนที่เพื่อขอความช่วยเหลือด้านต่าง ๆ เช่น สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน หรือครูผู้สอนซึ่งกรมสามัญศึกษาก็มีนโยบายในการส่งครู-อาจารย์จากโรงเรียนที่มีความพร้อมและสมัครใจได้ออกไปสอนในโรงเรียนตามชนบทโดยจะพิจารณาความดีความชอบ เป็นสิ่งตอบแทน
3. โรงเรียนควรจัดให้ครูผู้สอนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการประชุมสัมมนาและอบรม เพื่อความเข้าใจในการดำเนินงานของโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาและการพัฒนาวิชาชีพ
4. การจัดการเรียนการสอนแบบกึ่งระบบโรงเรียน ครูผู้สอนควรจัดทำสื่อการเรียนการสอนรายวิชาต่าง ๆ ให้เพียงพอสำหรับให้นักเรียนได้ศึกษา ค้นคว้าด้วยตนเอง
5. กลุ่มโรงเรียนควรรับจุดประสงค์รายวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของท้องถิ่น โดยเฉพาะโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากได้ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรแบบกึ่งระบบโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา ซึ่งเป็นโครงการใหม่ สิ่งที่ค้นพบ และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เพียงพอที่จะศึกษา ค้นคว้า ประกอบการทำวิจัยครั้งต่อไป และเป็นการทำวิจัยต่อเนื่อง จึงขอเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. ควรศึกษารูปแบบการจัดการเรียนการสอนแบบกึ่งระบบโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา
2. ควรศึกษาแนวทางการนิเทศและติดตามผลการเรียนนอกโรงเรียนในโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา